

Kedves Olvasóink!

Tavalyi lemaradásunkat idén új lendülettel szeretnénk kompenzálni. Ennek jegyében a korábbi gyakorlattól eltérően egy hónappal hamarabb rukkolunk ki a Területfejlesztés és Innováció 2011. évi első számával. Eredeti szándékaink szerint ez még a 2010-es gyűjteményt gyarapította volna, ennek megfelelően ebben is dominálnak a Péccsel, és annak - immár múlt idővé lett - kulturális fővárosi funkcióival kapcsolatos írások. Ezek közül azonban egyik sem olyan, amelyről úgy gondolnánk, hogy a két hónapnyi csúszás miatt elvesztette volna aktualitását.

Most első alkalommal másodközlésre is vállalkozunk. Tóth Zoltánnal, a Magyar Urbanisztikai Társaság alelnökével Somogyi Krisztina beszélgetett egy évvel ezelőtt az EKF apropóján. Az interjú tanulságai sokrétűek, és a területfejlesztési szakma érdeklődésére is figyelmet tarthatnak, ezért vállalkoztunk annak ismételt közzétételére.

Husz Mária egy - ha szabad ennyi szubjektív véleményt beleszőni a szerkesztőnek - lebilincselően érdekes, az ezeken a „hasábokon” megszokott gondolati kereteket messze meghaladó írásában a pécsi EKF-év egyik jeles eseménye, „A művészettől az életig - magyarok a Bauhausban” című kiállítás apropóján elmélkedik a Bauhaus örökségéről várostervezési, városfejlesztési vonatkozások tekintetében is.

Végzetül, de semmiképpen sem utolsó sorban Béres Gábor hagyományosabb, a területfejlesztés napi rutinjához kapcsolódó tanulmányban a regionális EKF-pályázatok értékelésének szakmai tapasztalatait osztja meg olvasóinkkal. Ezeket kínáljuk tehát az immár ötödik évébe lépő folyóiratunk februári számából. Reméljük, hogy az új év kezdetével szerzett lendületünk kitart: következő számunkat áprilisban tervezzük megjelentetni.

Kellemes olvasást kívánunk mindenkinek:

a szerkesztők

SOMOGYI KRISZTINA

Beszélgetés Tóth Zoltán építésszel

volt területi főépítész
az EKF építészeti koordinátora
a Magyar Urbanisztikai Társaság alelnöke
Pécs, 2010. február

Az interjú a „KÖZ_TÉR_KÖZ - Pécs2010 Európa Kulturális Fővárosa: építészeti pályázatok és köztérberuházások” című kiadványban jelent meg, másodközlése a szerkesztő (Somogyi Krisztina) és az interjúalany hozzájárulásával történik.

Kiadó: Hungarofest 2010

Beszerezhető a Dél-Dunántúli Építész Kamara megkeresésével.

2005-ben hol volt, mit csinált, hol dolgozott, mikor találkozott az EKF gondolattal?

A Területi Főépítész Irodát vezettem itt Pécsen, az EKF-ről időnként a városházáról hallottam híreket.

A pályázat előkészítésében tehát nem vett részt?

Nem vettem részt benne. Tudtam, hogy folynak előkészítések a pályázat megnyerése után, de ezeken nem szakmabeliek dolgoztak. 2005-ben Toller kiadta a saját, kedvenc vállalatigazgatóinak, hogy az egyes létesítmények menedzselését vezessék. Persze, területi főépítészként az ember minden lében kanál, sok mindent hall, de hivatalosan nem keresett meg senki.

Mi volt a véleménye a helyszínekről?

Ez volt az első, amiben a véleményemet kérték. Csaba Gyuláék csináltak tanulmánytervet a helyszínek kiválasztására, és Gyula megkérdezte érdekel-e engem. Érdekelt, és mivel akkoriban én vezettem a területi tervtanácsokat, ami kvázi minisztériumi tervtanács volt, így a helykijelölési tanulmánytervet végül hivatalból bekértem. Minősítettük a helyszíneket, a pontszerű beruházásokat. A Zsolnay persze adottság volt, de mind a Tudásközpont, mind a Konferenciaterem helye labilis volt. Azt kellett eldönteni, hová kerüljön. A tervtanács tagjainak a beterjesztett helyszíneket megismerve az lett a véleménye, hogy a Balokány több okból is a legrosszabb választás. Ott van a vasút, volt ott egy régi temető, lápos a terület. Nem véletlen, hogy sohasem épült be. Régen az emberek tudták, mit csinálnak, ami nem volt építésre alkalmas terület, ott nem építettek. Állásfoglalásunkat bevittem a városfejlesztési bizottságba. Tájékoztattam őket, hogy mi volt a szakmai grémium véleménye, de ott azt mondták, hogy a kérdés már eldőlt, mert a szocialista frakció a Balokány mellett foglalt állást. Ennek persze volt kvázi várospolitikai magyarázata, hiszen a Zsolnay Kulturális Negyedet erősítik a további kulturális helyszínek. A másik ok, hogy a város korábban Uránvárossal nyugat felé fejlődött, Kertvárossal dél felé, kelet felé viszont kevésbé, pedig ez volt a legősibb terület, egy bányász- és munkáslakta terület. Az volt a cél, hogy menjen arra is ki egy kis kultúra, hogy kicsit ez, a város keleti része is bekapcsolódjon a város vérkeringésébe. Nekünk ennek ellenére jobban tetszett volna a szétszórt fejlesztés. Én a korábbi fejlesztési irányokat, korábbi beruházásokat szerettem volna erősíteni.

Mely beruházások erősítésére gondol?

Volt egy olyan városfejlesztési koncepció, hogy a város délre, az egyetemi központtól lefelé terjeszkedik. Ennek jegyében csinálták meg az Expo sátrat. Most, amikor vizsgálják, hogy ez a létesítmény miért nem működik, ennek oka az is, hogy elmaradt mellőle a harangszó, azaz nem volt megfelelő menedzsmenete, nem vittek oda ki programokat, és legfőképpen a délre nyitás, mint városfejlesztési koncepció közben megváltozott, keletre való nyitásra módosult.

Úgy tudom, hogy több munkacsoport több helyszínt megvizsgált az EKF kapcsán, a keleti terjeszkedés nem volt eldöntött.

Az egyik koncepció szerint egy ekkora városban, mint Pécs, a kulturális centrumokat nem szabad szétszórni, ezeknek erősíteniük kell egymást, ahogyan egy normális városban minden más funkció keresi a kapcsolódást más hasonló funkciókkal. Ezért kellett volna a belvárosba behozni a beruházásokat és nem kivinni se az egyetemhez, se a Balokányba.

Tehát osztja azt a helyi értelmiségi félelmet, hogy az EKF helyszínek okán a belvárosból kiszippantódik a kultúra?

Igen, gyakorlatilag igen. Persze egy város fejlődése előre nem pontosan látható. Lehet, hogy a mostani beavatkozások nyomán a belváros némi funkcióváltást kap, mondjuk a vigalmi negyed funkciói erősödnek, ami a Király utcában már most látható. Az is lehet, hogy aki ott sörözik, az nem biztos, hogy múzeumba is akar menni. Egyes kulturális létesítmények azonban itt maradnak, például a színház. Hogy hangversenyre hová megy az ember, az nem feltételez napi látogatottságot. A konferenciák helye mindenütt kint van a város szélén. A könyvtár kérdése elég periférikus.

Megszületett tehát a politikai döntés a Balokányról. Utána hosszú ideig csönd volt, mintha sokáig nem történt volna semmi. Ez kívülről így nézett ki. Belülről is?

Igen, belülről is.

Mikor találkozott újra az EKF-fel?

A Területi Főépítési Irodát integrálták a Regionális Közigazgatási Hivatalokba, a székhelyét áttették Kaposvárra. Fölmondtam, és akkor én tulajdonképpen fölszabadultam. Akkor keresett meg Mészáros András, hogy ha már főépítész voltam a Dél-Dunántúlon, az EKF-ben is szükség lenne valami hasonló funkcióra, vállaljam el. Azt kérte, hogy ahogyan főépítészként sem nagyon szóltam bele a konkrét operatív dolgokba, úgy itt se tegyem. Ha tanácsra van szükségük, segítsek, mert fontos, hogy legyen valaki, aki ismeri az építészeti közeget, beruházási gyakorlata is van, és a véleményére ad a szakma. Nekem a felkérés kapóra jött. Mindez 2007. szeptember 1-én volt. Abban az évben kezdték kiírni a tervpályázatokat.

Először a közterekről beszéljünk. Öt pályázatnak - Indóház, Zsolnay, EKF Pécs, Pécs-Kelet és a Széchenyi tér - volt a zsűrielnöke, további kettőben - a Tettyén és az Uránvárosban - tag volt, a jegyzőkönyv szerint. Elsőként is, hogyan dőlt el, hogy mely közterületeken lesz beavatkozás Pécsen?

Amikor én belekerültem ebbe a folyamatba, a közterek már ki voltak jelölve. Bár voltak bizonytalanságok, de a döntés a polgármesteri hivatal és a menedzsmentközpont egyeztetésén múlt. A képviselők mindegyike a saját körzetéhez ragaszkodott, hogy ott is legyen köztérfelújítás. Politikai alku kérdése volt ez, bár bizonyos közterekről természetesen nem volt vita. Senki nem vitatta például, hogy a Széchenyi térrel valamit kell csinálni.

Ez volt a kedvenc pályázati helyszíne?

Igen, messzemenően a Széchenyi tér, mert az a város szíve-lelke, mindene.

Hogyan emlékszik vissza a zsűrizés folyamatára? A benyújtott pályamunkák tetszettek, örömet okoztak vagy csalódást keltettek?

A Széchenyi téri zsűriben végül nem volt olyan terv, amire ez a grémium azt tudta volna mondani, hogy egy az egyben jó lenne. Volt több olyan is, amelyik azt a fajta nyitottságot képviselte, aminek örültünk, és szétszedte a belső támfalrendszert. Kérdés, vita volt, hogy maradjon-e valami a viszonylag zártabb középső térrészből. Az első díjas pályázat a keleti oldalra csinált egy szoborcsoportot, aminek az volt a neve: „a Mecsek lába”. Merthogy idáig ér le a Mecsek, ergo az volt ott a lába, kvázi az helyettesíti a támfalat. Ez nem aratott túl nagy tetszést. A tér másik oldalán volt egy kaszkád, azt én is nagyon támogattam. A pécsiek lelkületéhez valahogyan hozzátartozik a vízlépcső. Ezt azért merem így állítani, mert átéltem annakidején a Székesegyház, azaz pontosabban a Leöwey Gimnázium előtt lévő kaszkád elbontásának botrányát. Akkoriban éppen a városi tanács építési osztályát vezettem. A vízlépcső, ami minden régi pécsi képeslapon rajta van, már teljesen szétesett. Döntés született, hogy a helyére egy új kaszkádot kell építeni. Már a szétbontása is fölháborodást okozott, de amikor Fülep Ferenc római kori régész (aki nem melleleg akkor éppen a Nemzeti Múzeum főigazgatója volt) megkapta ezt ásatási területnek, hamar kiderült, hogy a terület igen értékes. Korábban még soha nem ástak itt, holott köztudott volt, hogy római emlékek vannak. Fülep föltárta a romokat, és Bachman Zoltán rehabilitációs terve alapján készült el a mauzóleum bemutatása. A kaszkádot nem lehetett visszaépíteni. Ez olyan fokú felháborodást váltott ki az emberekből, hogy hetekig alig mertem kimenni az utcára. Pedig akkoriban még nem volt divat, hogy az emberek fölháborodjanak. Most ezért is gondoltam, hogy a Széchenyi téren egy kis vízlépcsőt mindenképpen kéne csinálni.

Jól előkészített volt ez a pályázat?

Nem lehet vitatni, hogy az a jó, ha minden konkrét fejlesztési döntés megszületik még a pályázat kiírása előtt. Több nyilvános ismertetést tartottunk a pályázat kiadása és a pályamunkák beadása között, odahívtuk a potenciális pályázókat a Széchenyi térre és lehetett kérdezni tőlem, illetve a bírálóbizottság egy-két megjelent tagjától. Többen feszegették, hogy mi van a közlekedéssel. Úgy gondolom, ennek a kérdésnek a bizonytalansága a pályázat során nem okozott gondot, mert a Széchenyi téren lévő intézményekhez mindenképpen biztosítani kell a megkülönböztetett járművek behajtási lehetőségét, ergo ott, ahol egy tűzoltóautó vízzel megpakolva el tud menni, ott egy kis busz is ráfér az útra. Ez forgalomszervezési kérdés. A tér műszaki kialakítása e szempontból nyitott volt. Egy ilyen városi főtéren Európában persze ma már nem illik átronsolni csuklós buszokkal. Ezért eleve azt javasoltuk a városnak, hogy vegyen a közlekedési vállalatának mondjuk 4 elektromos kisbuszt, amelyek állandóan cirkulálhatnak a téren, és a kis utcákban is elférnek. A belvárost ma már körbeveszi egy közlekedési főhálózat, kvázi útgyűrű, a városfalak külső szélén jó közlekedési viszonyok vannak, ott bárhol át lehetne szállni ezekre a kisbuszokra.

Ez ügyben történt valami?

Semmi. Maga a koncepció tovább él, előbb vagy utóbb biztos meg kell csinálni.

Két másik pályázatot választanék ki: az Indóház és az EKF helyszín. Mind a kettőnél zsűrielnök volt. A kettőt bennem több dolog összeköti, miközben a végeredménye nagyon más lesz. Kevés pályamű érkezett be, és a zsűri bírálata a felmerülő jó ötletek ellenére úgy fogalmazott, hogy a költségből a célok nem megvalósíthatók. Számos olyan nem megoldott kérdés van a helyszínen, ami miatt építész, tájtervező igazán jó, átfogó megoldást nem tudott hozni. Mindkét esetben mégis sikeresnek nevezték a pályázatot. Nem ellentmondás ez?

Hadd kérdezzek vissza: látott már olyan pályázatot, amit a végén nem neveztek sikeresnek? Ha egy pályázatról kiderül, hogy azt nem lehet megcsinálni, az is egyfajta siker.

Úgy gondolja, hogy az Indóház tér ez az eset?

Azt hiszem, igen. Az Indóház tér azért különleges eset, mert egy ötletpályázat is megelőzte. Ott többen is javasolták, hogy a mostani pályaudvart föl kellene hagyni, és a Bajcsy-Zsilinszky út folytatásában, tehát a mostanitól lényegesen keletebbre kellene megcsinálni az új főpályaudvart. Csaba Gyuláék, Gettóék is ezt mondták.

Valóban több pécsi érvelt úgy, hogy a Széchenyi tér tengelyébe lehetne áthelyezni egy új pályaudvart. Ön osztja ezt a felvetést?

Igen, nagyon jó ötlet. Csak hát most az EKF kapcsán nem volt realitása. Én is tárgyaltam a MÁV-val, de rövid távon képtelenség eredményre jutni velük. Hosszú távon biztos, hogy igaza van a felvetésnek. A realitás az, hogy egyelőre vagy húsz évig ezt nem lehet előszedni. Ez egy hosszú folyamat. A változás léptéke mindig is hosszú volt. Amikor a hatvanas években a városhoz kerültem, az egyik első dolgom volt, hogy a kollégáimat megkértem, menjenek le a pincébe, és szedjék elő a régi terveket, hogy ki mit javasolt korábban. Akkor került elő egy nagyszabású terv az északi várfal környékéről. A negyvenes évek elején az akkori építész-polgármester csinált egy elképzelést a belvárosra, amelyik kinyitotta a mostani északi érintő útnak hívott utat. Akkoriban az a rész még tele volt picike kis házakkal. Jellemző helyzet volt, a városok mindenhol kívülről kis házakat tapasztanak a városfalakhoz. Az új utat fölraktuk a rendezési tervekbe. Ez mondjuk a hatvanas évek végén volt, tehát jó harminc évvel azután, hogy a koncepció megszületett. Mindenféle ügyeskedésekkel sikerült aztán elérni, hogy a pici házakat bontsák le, és nyíljon meg ez az út, hogy körbejárható legyen a belváros. Jellemző módon mindig sumák dolgokat kell bevetni, mert a politika nem érti a szándékot. Ezt úgy oldottuk meg, hogy nagyon jó munkatársam volt Sarkadi Gyurka, a közmű főmérnök. A Szigeti városrész akkor kezdett épülni, és kellett hozzá egy

középnymású gázvezeték. Azt mondtam neki, te Gyurka, ott az a várárok, tele van kis házakkal, húzzátok már ott azt a vezetéket! Oda tervezték. És a vezeték építésének érdekében mindenütt átment a tény, hogy ötvenkét lakást szanálunk. Gyakorlatilag ezzel nyílt meg a lehetőség, hogy az Aradi vértanúk útja elkészüljön.

Ha jól értem az analógiát, azt mondja, hogy az a kérdés, amit most a MÁV pályaudvar kapcsán többen előhoztak...

...biztos, hogy elő fog jönni húsz-harminc év múlva. Realitás lesz. De addig ott van a meglévő pályaudvar, ami egy jól használható műemléki épület.

Csak hogy aki ma az Indóház térre érkezik, az nem érkezik meg sehová. Mi a véleménye arról, hogy végül is két pályázat után ezen a helyszínen végül nem történt beavatkozás?

A pályázat elkészült, eredményes volt, jó megoldást hozott. Két alapkérdés volt itt, azokról kellett lényegében dönteni. Egyrészt biztos volt, hogy a buszok parkolóját el kell onnan rakni, ez pályázati kiírás volt, mert nélküle nem lehet a térhez hozzáfogni. Születtek is megoldások, voltak különböző tárgyalások is, végül megszületett az akkor reálisnak tartott lehetőség a buszok kitelepítésére. De rettenetes áron. Az EKF-et sarcolta a közlekedési vállalat. Szerintem.

De hát az is városi tulajdon, vagy nem jól tudom?

A Volán jelentős többletköltséget számolt fel azért, hogy a buszai kijebben mennek parkolni. Ez valami többletköltséggel tényleg jár. De komoly kérdés, hogy egy ilyen cél érdekében egy városi közlekedési vállalat miért nem tud lenyelni egy ilyen költséget, vagy reális áron felszámolni azt? Erre persze nincsen válasz. A másik fontos feladat a tér északi térfala volt, ami szintén egy rettenet. Tele van magántulajdonokkal. A tervpályázat megoldása értelmében ott egy építészeti is meghatározott térfalat kellene kialakítani. Ennek feltétele, hogy ki kellett volna sajátítani az udvari hátsó részeket. A tulajdonosok is irreálisan nagy pénzeket kértek. Ha a buszpályaudvar és a kisajátítás költségeit összeraktuk, az lényegesen több volt, mint ami a térre összesen fordítható. Hogy mentsük a menthetőt, a projekt maradt, de redukáltuk az Indóház téri pályázat egyéb elemeire, így a tértől fölfelé lévő Jókai utcai iskola előtere és a DOMUS rettenetes állapotban lévő parkja elkészült, és onnan befelé, a város felé egy gyalogos útvonal különböző stációi is benne maradtak a projektben.

Azt mondja, hogy az EKF és a közlekedési vállalat vagy a MÁV tárgyalásai nem voltak sikeresek?

Ha sarkosan akarnék fogalmazni, azt kellene mondanom, hogy az EKF egyáltalán nem tudta érvényesíteni az érdekeit. Ha egy kicsit lojális vagyok, azt mondom, hogy ezek nem voltak igazán sikeres tárgyalások. Egy sokszereplős fejlesztésnek az egyik szereplője egyedül persze nem döntheti el, mi legyen, és a többiek majd igazodjanak hozzá. Összességében hiányzott az egészhez a városi szintű konszenzus. A hosszú távú koncepció hiánya magát a szakmát is elbizonytalanította. Kérdés lett, hogy érdemes-e most komoly pénzeket beletenni, amikor mértékadó szakmai közegek úgy gondolják, hogy az egész állomás nem jó helyen van, arrébb volna jobb helye.

Az áthelyezés amúgy megvalósítható?

Arra nem készültek igazán tervek, de megoldható.

A vizionált helyen most mi van?

Semmi. Közlekedés.

Ha a közlekedésnél tartunk, menjünk át az EKF helyszínre. A másik hely, ahol az ember beérkezik Pécsre, az autóút. A Zsolnay Kulturális Negyedet jelen pillanatban kettészeli a 6-os út. A forgalomról Sztanics Gábor EKF munkatárs elmondása szerint készültek konkrét mérések, amelyek azt mutatják, hogy az áthaladó autózám az M7-es forgalmával vetekszik. Ezen fog változni valami?

A Zsolnay utca kiváltására született egy városi közlekedésfejlesztési koncepció. A meglévő nyomvonal kiválasztása kész: valahol a volt laktanyánál indult volna és a vasút déli oldalán, annál egy kicsit lejjebb találtak egy nyomvonal lehetőséget a koncepció készítői. Az előkészítés megindult, a Sopianae terv keretében épült volna ki, de a város végül levette a napirendről, mert a pénzt, amit erre fordítottak volna, elfogyott a meglévő utak megerősítésére, forgalomszervezésére, rendbetételére.

Erre a tervre hivatkozott 2007-ben Freivogel Gábor - aki rövid ideig az EKF építészeti igazgatója volt - a koncertterem kiírása és beadása közötti időszakban egy cikkében?

Nem. Gábor nagyvonalú építész-városfejlesztő, kvázi várospolitikus volt, aki nem ismerve a pécsi összefüggéseket és a magyar lehetőségeket, azt vetette föl, hogy a vasútvonal fölött kell autópályát építeni. Vasút és autótút egy nyomvonalon haladt volna tehát. Egyébként jó gondolat, csak nem megvalósítható.

Pécs megközelítésének van egy harmadik iránya, a majdani (azóta átadott - a szerk.) autópálya, ami Pécs szempontjából vitális. Ez milyen változásokat indukál majd?

Sajnos ez a siklósi úton jön be, átfut Kertvároson és úgy megy majd a városba. Az az igazi gond, hogy minden forgalom bejön a városba. Most megy a politikai lobbizás, hogy legalább Szentlőrincig hosszabbítsák meg az autópályát, hogy ott kössön rá a jelenlegi hatásra, legalább az átmenő forgalmat ne tereljük rá a már amúgy is rendkívül túlterhelt városra.

Az EKF helyszínre kiírt pályázatról is beszéljünk. Arra hogyan emlékszik vissza?

Nem véletlen, hogy nem túl sok pályamunka érkezett be, mert a kiírás nem egy nagyobb volumenű pályázat programja volt. Tulajdonképpen az egyetem előtti tér átrendezése volt a feladat, csak amiatt EKF városrész a neve, mert járdát kellett kiépíteni a Zsolnayig, tehát meg kellett oldani, hogy a gyalogosok a Király utcából gyalog ki tudjanak jönni a kulturális központokba. Ez nem akkora feladat, hogy nagy pályázatot kelljen kiírni rá. Különös tekintettel arra, hogy az Universitas utca eleve benne van a nagy létesítmények gyalogos megközelítési vonalában, az át fog épülni.

A McDonald's-ról, a Penny Marketről és a benzinkútról mi a véleménye?

Előbb-utóbb biztos ki fog menni.

Történt ez ügyben konkrét lépés?

Történt, csak nem lehetett megállapodni, mert akkor megint semmi másra nem maradt volna pénz. Hosszas tárgyalások folytak például a volt disco tulajdonosával, a világ pénze nem volt elég annak a kitelepítésére.

Összességében ezek a pályázatok mennyire voltak jól megfogalmazva, előkészítve, végiggondolva?

Megint két válasz van. Az egyik az, hogy mindent lehetne jobban csinálni, különösen, ha így utólag végiggondolja az ember. Lehetett volna jobb kiírást, pontosabb programot adni. A Zsolnay erre tipikus példa. A nagy kiállítótér maradványának odahelyezése problémás: nem nagyon lehetett szembesíteni ezt a programpontot a meglévő struktúrával. Ez jogos kritikákat is kapott. Általános gond volt, hogy miért nincs annyi pénz a közterekre, hogy rendesen kövel le lehessen burkolni azokat.

Uránváros tervezője konkrét számot mondott: azt mondta, hogy Uránváros 16 000 forintos négyzetméterárból jött ki. Budapesten egy Király utcai felújításnál ennek majd' a tízszeresével számolnak. Hogyan lehet ez? Rossz volt az előzetes költségbecslés?

Mindenben lehet hiba. Minden egyes terület tervezője panaszkodik a költségkeretre, ez a dolga. De azért nagyon furcsa összehasonlítás az uránvárosi területet összevetni a Király utcával. Két teljesen

különböző dolog. A Király utca egy nagyváros főutcája, faltól falig díszburkolat, nemes anyag. Az Urán főter egy lakótelep központja, ez eleve más minőséget jelent. Másrészt az Urán központhoz hozzátartozik egy közpark is, ahol jóval kisebbek a költségek, az átlagolás így félrevezető.

Kritika érte, hogy az új köztereken túl sok a beton. Ennek mi az oka? Készült-e arról kimutatás, hogy a beavatkozás előtt és után mekkora volt a zöldfelület Pécsen? Ha igen, akkor ez hogyan módosul a beavatkozások során?

Nem tudok ilyen kimutatásról, de ettől még lehet, hogy van. Most, hogy már épülnek a terek, én is kicsit soknak érzem a köfelületet. De ha a fű kinő, és később, amikor a bokrok és a fák is kijönnek, más lesz az összkép.

Az EKF beruházásokból a közös jellemzők és a kitűzött szellemiség hiányzik - ezt a véleményt többnyire pécsiek fogalmazzák meg. Mit gondol erről?

Nagy kérdés, hogy mi a közös szellemiség, mert például a sokak által támadott betonkockák mindenütt megjelennek. Tehát a burkolatban van hasonlóság, kivétel ez alól a Széchenyi tér és a kapcsolódó részei. Az Urán főteret nem lehet összehasonlítani, közös szellemiségbe hozni mondjuk a keleti városrészsel. Közös szellemiséget képviselhetett volna elsősorban a városi információs rendszer, az utcabútorok és a berendezési tárgyak rendszere, de még ez se biztos, hogy mindenütt ugyanaz kell.

Még a belvárosban sem egységes a kőhasználat, az utcabútorok vagy a lámpák megoldása. A korábban épült Jókai térre Dévényi Sándor csatornafödelet is terveztetett, gyártatott. Ez sehol máshol nem köszön vissza.

A csatornafedelek kérdésében valóban meg lehetett volna tenni a közös alkalmazást. Ez figyelmen kívül volt. De mi kerülni akartuk ezt a fajta csipkézést, ami sok helyütt jellemző. Inkább egy nagyvonalúbb, ütősebb szituációt próbáltunk teremteni. És ez minden egyes köztérnél megvalósul. Most sokan azt róják föl, hogy a Széchenyi téren miért nincs annyi fa... Ezek a főterek, amik főterként működnek, nem ligetek, hanem reprezentatív terek, ahol nagy a forgalom. Persze kellene árnyékoló felületek, de ez nem azt jelenti, hogy az egészet fával kell teleültetni. Parknak ott van a Tettye, vagy az Urán főter mellett nagy park. Tudja, miért maradt ott az a nagy park? Amikor Uránváros épült, ami a Nehézipari Minisztérium beruházása volt, és Dénesi Dönci megcsinálta a rendezési tervet, az áruházal szemben egy nagy megyei művelődési központnak volt a helye. Elmaradt a központ megépítése, mert arra már nem futotta a büdzsé. Akkor született az a döntés, hogy amíg megépül, dugjunk le fákat, hogy a tér ne porozzon. Aztán úgy maradt. Hál' Istennek.

Ha már említette, hadd kérdezzem meg: Dénesi Ödön miért nem volt benne a zsűriben? Voltam nála látogatóban pár éve itt Pécsen, nagyon szíven viseli ma is a terület ügyét.

Nagyon jó lett volna, ha benne lehetett volna. Nekem sokáig kollegám volt Dönci bácsi, utána még foglalkoztattam is. De nem tud kimozdulni otthonról.

De ismeri a terveket, beszéltek vele erről?

Nem, és ez az én hibám.

Mikor és hogyan került Pécsre?

'65-ben végeztem az egyetemen, '67-ben jöttem Pécsre. Akkor készült el a Tettye rendezési terve. Fiatal építészként nagyon korszerűnek, jónak tartottam. Az egész Tettye szövetet bontásra ítélte és pontházakat rakott a helyére. Az volt az ideológia mögötte, hogy a friss levegő ott bejön a városba. Hittünk benne. A pontház-rendszerből egy meg is épült. A Tettye Irodaház annak idején kesztyűgyári irodaháznak épült. Teljes szakmai-társadalmi konszenzus volt körülötte.

Maga is szépnek látta?

Nem foglalkoztam vele igazán, de természetesnek vettem. Most meg kínlódtunk, és sikerült elérni, hogy területi műemléki védelmet kapjon ez az egész terület. A tény, hogy egy társadalom és egy szakma értékrendje, az értékítélete ilyen rövid idő alatt ekkorát változik, az embert egy kicsit bizonytalanná teszi a tekintetben, hogy vajon a mi mostani értékrendünk hogyan fog kinézni harminc év múlva.

Szerintem ez nagyon fontos gondolat. Ön szerint van-e olyan közös a mostani beavatkozásokban, amivel jellemezni lehetne a beavatkozásokat? Van valami közös szemléletmód?

Közös, hogy Pécssett igen hosszú ideig semmi nem történt gyakorlatilag. Pécs periférikus helyé vált az ország városszerkezetében. Most hirtelen meglódult, és ez nem csak a konkrét EKF, tehát az uniós támogatásokból épülő dolgokra vonatkozik, hanem egy sereg más dolog is elkezdett pezsegni. Például már az EKF előtt, de azzal átfedésben elkészült a késő római kora keresztény sírkápolnák feltárása, a Cella Septichora bemutatása, Bachman Zoltán Kossuth-díjas építész tervei alapján. Az egész földalatti rendszer rendkívül korszerű módon van láttatva. Egy egész sereg szálloda tervezését is elindították, kisajátítottak területeket, lebontották az ott lévő dzsuvát. Többen pályáztak, de nem tudtak szerződést kötni, mert nem kaptak olyan banki támogatást, amivel az önrészt finanszírozni tudták volna. De azért megindult valami, bizonyos területek fölszabadultak, biztos, hogy ennek lesz folytatása.

Amit én kérdeztem, az sokkal absztraktabb dolog...egy közös szellemiség, akár építészeti szemléletmód, vagy gondolkodási logika után kutakodom.

Nehéz kérdés, hogy a közös jellemző mennyiben pécsi, vagy inkább mennyiben egy nemzetközi trendhez igazodik. Pécs építészetére jellemző volt az országos trendektől való elszakadás, egy olyan helyi kultúra létrehozása, amire egyértelműen azt lehetett mondani, hogy pécsi. Ebben Dévényi Sándornak, a város másik Kossuth-díjas építészenek nagyon nagy szerepe volt. Én sokáig a kettős irodában, az Ifjúsági Irodában dolgoztam a Pécsi Tervező Vállalatnál. Ott volt Jankovics Tibor, akivel együtt csináltuk a Nevelési Központot. Az egész iroda egyfajta organikus vonulatot képviselt, amiben akkor mindannyian nagyon hittünk. Izgalmasak voltak Csete Györgynek, az iroda szellemi vezetőjének gondolatai. Ez az időszak lezárult. Pécsnek nagyon kellett, különösen Dévényi nagyon erős egyéniségét, jelenlétét kicsit ellensúlyozandó, hogy egy mostani világszemlélet is megjelenjen a városban. Jó házak épülnek most, nem pécsiek, de ilyen értelemben ez jó döntés.

Jelenleg, mint EKF főépítész dolgozik?

A hivatalos megnevezésem, munkaköri leírásomnak az a címe: építész koordinátor. Tulajdonképpen egy főépítész tevékenységét végzem. Nem döntök, csak szakmailag segítem a döntést. Közben egyetemi tanárként településtervezést, városépítés történetet, építészettörténetet és különböző települési tárgyakat tanítok itt Pécsen az Egyetem műszaki karán, és meghívott előadóként több olaszországi egyetemen is tartok előadásokat.